

Almaarse Courant woensdag 19 december 1973

Pieter Dokter: Levenslange strijd tegen ongedierte.

Door Jac. Groot

Er is veel veranderd in de hoedanigheden van het Alkmaarse ontsmettings- en zuiveringsbedrijf aan de Kwakelkade, waarvan Pieter Dokter de leiding heeft. Toen hij hier vierenvestig jaar geleden kwam werd hij geëxploiteerd door de toenmalige vereniging 'Het Witte Kruis'. Later is de exploitatie overgegaan aan Pieter Dokter persoonlijk. Destijds viel de nadruk op het ontsmetten van huizen, kleren en beddengoed. Dat facet is vrijwel weggefallen en het enige waarmee de heer Dokter het bij tijd en wijle druk heeft in het uitgassen van oude voorwerpen als meubelen, schilderijlijsten en antiek gereedschap, dat aangetast is door houtworm. Dat uitgassen kan hij thuis klaren en hoewel er nog andere karweien zijn te doen als voorbeeld het houtwormvrij maken van hele boerderijen en het verdelgen van wespennesten delegeert hij zulke opdrachten aan de firma RAWI te Amsterdam, een firma met wie hij al lang gelieerd is.

Dat Pieter Dokter er niet meer op uittrekt is te wijten aan het feit, dat hij eenenzeventig jaar is geworden, dat impliceert dat hij het met recht wat 'kalmer aan' is moeten doen. De sjouwtjes die hij nu nog thuis verricht (zijn woning grenst aan zijn werklokaal) beschouwt hij als een hobby en hij gaat slechts aan de slag als hij genoeg antiek of pseudo-antiek heeft om er zijn ontsmettingsketel mee te vullen.

Men kan echt niet naar ZORWIA (want zo heet het bedrijf daar aan de Kwakelkade) toegaan in de verwachting dat een opdracht meteen wordt uitgevoerd.

Het zou theoretisch wel kunnen aldus Pieter Dokter, maar dan wordt het veel te duur. Kijk, die ontsmettingsketel is vele kubieke meters groot, die moet ik eerst luchtledig pompen en dan gaat er blauwzuur in, dat in alle poriën van het te behandelen voorwerp dringt. Het voorwerp blijft drie dagen in de tank om het gas gelegenheid te geven alle beesten te doden en dan wordt de tank ontlucht. Als het voorwerp er uit komt moet het weer volkomen zuiver zijn, dus er mag geen spoor van blauwzuurgas in of op voorkomen. Dat controleer ik met een speciaal reageermiddel, u begrijpt, dat het een methode is die veel zorgvuldigheid vergt.

De heer Dokter is een Fries van geboorte. Hij was oorspronkelijk boekhouder bij de zuivelfabriek te Witmarsum, maar toen hij zijn militaire dienstplicht had vervuld kon hij niet terug komen. Ja, dat ging toen zo. Hij volgde daarom de politieschool te Hilversum, slaagde met lof, doch zijn sollicitaties strandden op een medische afkeuring. Toen weer omgeschakeld en zo volgde hij een opleiding bij de gemeentelijke ontsmettingsdienst te Den Haag en naderhand werd hij benoemd bij een dergelijke dienst van het Witte Kruis te Hilversum. Per 1 januari 1930 werd hij overgeplaatst naar de afdeling van het Witte Kruis te Alkmaar. Aan de Kwakelkade had deze instelling een badhuis en een compleet ontsmettingsbedrijf. De heer Dokter vertelde me gisteren hoe hij er dagelijks op uittrok om huizen te ontsmetten. Een halve straat moest voor een dergelijke onderneming worden geëvacueerd. Dat het werk bijzonder gevaarlijk was werd in 1934 bevestigd door de verstikkingsdood van een Alkmaarse vrouw en haar kind. Zij hadden de veiligheidsvoorschriften niet opgevolgd en raakten in de slaapkamer bedwelmd door het giftige gas. Er waren toentertijd diverse gemeentelijke ontsmettingsdiensten, maar in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal had (en heeft nog) alleen Zaandam en dergelijke dienst. Voorts werd in dit gebied het werk uitgevoerd door het Witte Kruis. Dat impliceerde dat Pieter Dokter en zijn staf een zeer zwervend bestaan hadden.

De keten die op Wieringen ten dienste van de Zuiderzeewerken stonden en die op de stukken dijk welke naderhand tot de Afsluitdijk aaneen moesten groeien, waren objecten waar Pieter Dokter regelmatig kwam. De hygiënische omstandigheden van de dijkwerkers waren kennelijk niet om te juichen, want nu eens zaten de keten vol wandluizen en dan weer moesten er gewone luizen of vlooiën worden verdelgd.

Gelukkig is de heer Dokter nooit het lot beschoren geweest van zijn voorganger, Jan Bieman, die eens op een stuk dijk in de Zuiderzee werd ontbonden om daar in de keet wandluizen te doden. De man werd er op een zaterdagmiddag heen gebracht met een vletje, al het werkvolk was naar huis, en hij kon lekker ongestoord aan de gang gaan. Na enige uren zou hij weer worden opgehaald. Maar dat vergat de schipper die hem had gebracht. En dan valt wachten toto maandagmorgen, als het werkvolk weer arriveert erg lang. Vooral als je eten noch drinken bij je hebt, en het erg koud wordt. Het schijnt dat de zuiveraar zeer lelijke woorden tot de 'plichtvergeten' schipper heeft gesproken

Thuiswerk.

In de eerste jaren dat Dokter zijn taken in Alkmaar vervulde, was het ook zo, dat er veel huis werk was. Immers, in de ketel daar in het gebouw aan de Kwakelkade werd veel beddegoed ontsmet van patiënten, die aan een besmettelijke ziekte als tyfus, roodvonk, difterie leden en die waren opgenomen in een barak bij het ziekenhuis. Naderhand zijn de besmettelijke ziekten sterk teruggedrongen door al de huisdieren die dit jeukverwekkende ongedierte in huis brachten. Als een huisvrouw wat minder zorgvuldig was met stofzuigen, dan konden de vlooiën zich snel ontwikkelen en dan had men meteen de vlooiënplaag.

Overwonnen.

En wandluizen? "Komen bijna niet meer voor", aldus de heer Dokter. "Het vorig jaar moest ik nog in actie komen bij een Turks gezin, die op vakantie was geweest naar Turkije en vandaar waarschijnlijk wandluizen had meegebracht. Maar over het algemeen mag je stellen dat dit een overwonnen zaak is." In 1953 werd het Witte Kruis Alkmaar opgeheven. Het badhuis en enkele grote panden werden aan de Vereniging Brandstoffen Handel en de oliemaatschappij PAM verkocht. Het woonhuis en de ontsmettingsruimte werden door de heer Dokter gehuurd die deze tak van het bedrijf onder de naam ZORWIA voortzette. De letters staan voor de woorden, Zuivering, Ontsmetting, Reiniging, Wassen, Inspectie en Adviezen. Het is eigenlijk altijd zo geweest, dat Pieter Dokter met recht "vieze karweitjes" moest klaren.

Vieze sjouwtjes.

Een van de meest navrante verhalen die hij me in dit opzicht deed, was dat over de jongeman die op een moment zomaar "weg was". De politie werd ingeschakeld maar die moest verstek laten gaan, hetgeen geen wonder is want na een jaar of zo werd op een zolder het lijk van de jongeman ontdekt. En Pieter Dokter was er goed voor om de smeerboel op die zolder te ruimen.

Regelmatig moest hij ook de cellen van het politiebureau schoonmaken, want de arrestanten die daarin worden ondergebracht plegen dikwijls de boel te vervuilen. Soms hebben ze ook een venerische ziekte en dan moest het beddegoed worden ontsmet. In de oorlog heeft de heer Dokter bijzonder veel ontsmettingswerk gedaan. Zo kwamen er toen eens vierhonderd Italiaanse soldaten die onder de luizen aten, bij hem. En toen de oorlog was afgelopen is er een tijd geweest, dat grote menigten mensen schurft hadden. Die konden dan ook aan de Kwakelkade worden behandeld.

Wespennesten.

Talrijke keren is de heer Dokter ook op pad geweest om wespennesten te verdelgen. En dat is altijd een enorm karwei, want een wespennest pleegt veelal op plaatsen te zitten, die bijzonder moeilijk voor de mens zijn te bereiken. Ergens tussen de buitenmuur en een spouwmuur, of

onder een vorstpan, heel in het uiterste puntje van het dak, dat zijn geliefde plaats. En dan moest Pieter Dokter acrobatische toeren uithalen om het nest te kunnen uitgassen.

Houtworm.

De houtworm is vijand nummer één voor elke antiekverzamelaar. Na de laatste oorlog nam vooral de strijd tegen de houtworm toe. Met een ongekende ijver verwoest dit ongedierte kostbare oudheden.

Er zijn veel mensen die denken dat ze zelf die houtworm wel even kunnen doodmaken aldus de heer Dokter. "Ze spuiten dan één of ander goedje in de gaatjes die de houtworm heeft gemaakt. Maar dat helpt helemaal niets, want de houtworm is dan allang verdwenen. Als de gaatjes aan de oppervlakte zichtbaar zijn, dan is er niets meer in te vinden. Het leven van de houtworm begint als een kleine, niet voor het oog zichtbare larve, die zich naar buiten werkt. Na een jaar is de larve een pop geworden waaruit een kevertje komt. Dit kevertje graaft zich door het hout naar buiten en laat een gaatje achter. Voordat het beestje wegvliegt legt het een zeventig eitjes op het hout. Het kevertje overlijdt vervolgens. De grootte van houtworm varieert van soort tot soort. Er zijn wel eens gangen van een halve centimeter doorsnee aangetroffen.

Wassen.

Zorwia heeft zich ook bezig gehouden met wassen, dat wil zeggen wassen van allerlei spullen uit de ziekenhuizen die erg vies waren geworden, zoals bijvoorbeeld bij een operatie. Of dat geen nare bezigheid was? Mevrouw Dokter "Wel nee, je went er aan".

Verder placht Pieter Dokter in vroeger jaren huizen te inspecteren op 'zuiverheid'. Het kwam toen nog regelmatig voor, dat vooral in de krotten en oude panden, de wandluis heer en meester was. En En als bewoners zo'n pand hadden verlaten, dat eigendom was van een bepaalde instantie, dan werd de heer Dokter in de arm genomen om eens even 'inspectie' te houden.

Hij mag zich met recht specialist in dat opzicht noemen, want hij wist uit een jarenlange ervaring waar de "haarden" zich moesten bevinden. In bedsteden, achter behang dat op jute was geplakt, en in vloernaden. Nauwgezet werd zo'n huis dan bekeken en als het "zuiver" was bevonden, dan maakte hij een verklaring op.

Waarschuwing.

Of Pieter Dokter nog iets kwijt wil waarmee de mensheid haar voordeel kan doen? Zeker, en dat is een waarschuwing. Er zijn vele malafide ontsmettingsbedrijven en mensen die spullen verhandelen welke bedoeld zijn om schadelijke insecten te doden, maar welke als ordinaire rommel gekwalificeerd moeten worden. Zo is het onlangs nog voorgekomen dat landbouwers jerrycans met een vloeistof hadden gekocht, die voor insecticide doorging, maar die door een onderzoek door, de Keuringsdienst voor Waren, niets anders bleek te zijn dan water met een kleurtje. Kijk, het beroep van "zuiveraar" of "ontsmetter" is vrij, dus iedereen mag zich dat etiket opplakken. Maar ik wil bij iedereen die zo'n persoon nodig heeft op aandringen, dat hij eerst even bij de Keuringsdienst informeert of die persoon deskundig en betrouwbaar is.

Pieter Dokter beschouwt ZORWIA dus nog als zijn hobby. Hetgeen inhoudt dat hij bepaald geen hekel heft gekregen aan zijn vak. "Nee integendeel. Als ik vijfentwintig was dan stapte ik er weer in. Er is tenslotte nog ongedierte genoeg om uit te roeien. En de echte "vieze" sjouwies zijn de wereld uit.